Minėtas neališkios paskirties įrankis greičiausiai buvo vartotas irgi žvejybai.

Kadangi pilkapyno tyrinėta dar tik maža dalelė, sunku daryti platesnes išvadas. Pagal rastas įkapes ir laidojimo būdą ištirtieji pilkapiai datuotini IX-XII a.

VAITIEKŪNŲ (RADVILIŠKIO RAJ.) SENKAPIO TYRINĖJIMAI 1977 METAIS

Algirdas Varnas

Senkapis yra Vaitiekūnų kaimo viduryje, Šušvės dešiniame aukštame krante, tarp nedidelių jos intakų - Bruko ir Tareilio, Raudonkalnyje, abipus kelio Grinkiškis-Krakės, maždaug 6 km nuo Grinkiškio miestelio ir apie 1 km į P nuo Vaitiekūnų piliakalnio. Kaip parodė tyrinėjimai, senkapis užima apie 1 ha plotą ir buvo įrengtas kalvelėje tarp trijų upelių, iš kurių Bruka dabar virtęs paprastu grioviu.

Senkapis žinomas jau seniai. Dar XIX a. pabaigoje F. Pokrovskis mini prie Vaitiekūnų piliakalnio arimo randamus žmonių kaulus, rastą bronzinį žiedą ir apyrankę[1]. Vėliau P. Tarasenka[2] mini Vaitiekūnuose senkapį. 1935 m. jis įtraukiamas į ruošiamą archeologijos paminklų sąrašą[3], minimas įvairiuose leidiniuose[4].

Archeologai senkapyje lankosi jau ne pirmą sykį. 1940 m. pabaigoje senkapyje žvalgomo pobūdžio kasinėjimus vykdė Kultūros muziejus. Buvo ištirtas 20 m^2 plotas ir rasti 4 apardyti ir 2

---

1 Покровский Ф.В. Археологическая карта Ковенской губернии. Вильна, 1899, с. 122.

2 Tarasenka P. LAM, 1928, p. 255

3 VAK byla, Nr. 74, p. 137-153.

4 LAA. 1977, t. 3, p. 118.

sveiki IV-V a. kapai[5]. 1968 m. Vaitiekūnų senkapį aplankė Istorijos instituto žvalgomoji ekspedicija[6].

Senkapio teritorijoje stovi įvairūs pastatai, likusi dalis ariama. Žmonių pasakojimu, įvairiose jo vietose būdavo iškasama žmonių kaulų bei dirbinių. Keletas dirbinių pateko ir į muziejus[7].

Kadangi paminklas yra pastoviai ardomas, 1977 m. Istorijos institutas įvairiose senkapio vietose ištyrė 405 m^2 plotą ir atidengė 13 kapų, iš kurių viename palaidoti du mirusieji (kapas Nr. 10)[8].

Laidosena. Kapų duobės stačiakampio užapvalintais kampais (kapai Nr. 8, 11, 12) ir ovalo formos (kapai Nr. 9, 13). Kitų kapų duobių kontūrai neišryškėjo. Visų kapų duobių dugnai plokšti. Kapo Nr. 9 duobė mirusiojo kojų link gilėjo apie 10 cm.

Karsto žymių neišliko. Tiktai kape Nr. 8 griaučius supo tamsus netaisyklingo stačiakampio formos ruoželis. Tačiau tai galėtų būti tiek karsto žymė, tiek ir audeklo, į kurį buvęs susuptas mirusysis.

Griaučiai atidengti 0,5-1,2 m gilumoje. Dauguma mirusiųjų palaidoti galva į V, kapuose Nr. 9, 12, 13 - į ŠV ir tik kape Nr. 7 - į PR. Visi palaidotieji paguldyti aukštielninki, ištiestomis ir suglaustomis kojomis. Rankų padėtis gana įvairi:

---

[5] VAK byla, Nr. 74, p. 139. KVIM išliko įmovinis kirvis (2015) ir peiliuko tiesia nugarėle fragmentas (2016).

[6] Tautavičius A. 1968 m. žvalgomosios archeologinės ekspedicijos ataskaita. V., 1968, mašinraštis, IIAS, byla 258, p. 83.

[7] IKM saugoma antkaklė kūginiais galais ir juostinė apyrankė (AR 72:1, 2). Į Šiaulių "Aušros" istorijos ir etnografijos muziejų pateko antkaklė kūginiais galais, kita - šaukštiniais, apgalvis ir penkios juostinės apyrankės.

[8] Tyrinėjimų ataskaita yra IIAS, radiniai saugomi IKM. Osteologinę medžiagą ištyrė VVU Medicinos fakulteto docentas G. Česnys.

kapuose Nr. 4, 5 6 rankos sudėtos pagal šonus ir sulenktos taip, kad pirštai buvo ties dubens kauluis. Kapo Nr. 8 dešinė ranka sulenkta stačiu kampu ir pirštų kaulai rasti ant stuburo, o kairė ranka ištiesta palei šoną ir tik plaštakos kaulai atpreparuoti ant dubens kaulų. Kapuose Nr. 9, 10B dešinės rankos sulenktos stačiu kampu ir pirštų kaulai rasti ant stuburo. Kairės rankos sulenktos smailu kampu ir pirštų kaulai gulėjo prie dešinio peties - smakro. Iš likusių griaučių atrodo, kad tokioje pat padėtyje buvo palaidotas ir mirusysis kape Nr. 10A. Kape Nr. 11 mirusiojo dešinė ranka sulenkta smailu kampu ir pirštų kaulai rasti kairėje krūtinės pusėje, o kairės rankos pirštai - prie dubens kaulų. Kape Nr. 12 mirusiojo dešinė ranka sulenkta smailu kampu ir pirštai rasti ties dešiniu petimi, o kairės rankos pirštai - ties dešine alkūne. Kape Nr. 13 abi mirusiojo rankos sulenktos smailu kampu taip, kad abiejų rankų pirštų kaulai atidengti kairiojo peties srityje. Reikia pažymėti, kad kokių nors rankų padėties dėsningumų pagal amžių ar lytį pasekti nepavyko.

Radiniai. Vaitiekūnų senkapis nepasižymėjo dirbinių gausumu. Suardytuose kapuose Nr. 1 (vyro?, 40-45 metų), Nr. 3 (vyro?, 25-30 metų) ir Nr. 6 (vyro, 30-35 metų) įkapių visai nerasta. Likusiuose kapuose daiktai gerai išlikę, ypač žalvariniai. Visi radiniai buvo rasti galvos arba krūtinės srityje. Kadangi senkapyje rasta palyginti nedaug radinių, tai visi jie aptariami iš eilės pagal kapus.

Kapas Nr. 2. Vyro, 50-55 m. Išlikusi tik kaukolė ir dalis krūtinės kaulų. Kairėje kaukolės pusėje, iš dalies po pakaušiu padėtas geležinis 22 cm ilgio, 2,6 cm pločio peiliukas į vidaus

pusę lenkta įkote. Dešinėje kaukolės pusėje išilgai kapo gulėjo peiliuko tiesia nugarėle fragmentas.

Kapas Nr. 4. Moters, 40-55 metų. Kaklo ir dešinio peties srityje rasta žalvarinių lašo formos 2 cm ilgio kabučių, kurie baigiasi kryžinėmis ataugėlėmis (pav. 1:1). Iš tokių kabučių bei tarp jų dėtų mažų žiedelių buvo sudarytas vėrinys, glaudžiai juosęs mirusiosios kaklą. Kairėje kaukolės pusėje rasti keturi ažūriniai (3,5x3,5 cm dydžio) kabučiai[9] (pav. 1:2-5). Ant abiejų rankų rasta po dvi žalvarines juostines apyrankes.

Kapas Nr. 5. Moters, 30-35 metų. Kaukolė išjudinta iš pirmykštės vietos. Ant abiejų rankų rasta po dvi juostines apyrankes. Prie pat dubens kaulų, skersai stuburo, aptiktas žalvarinis ritinis 10 cm ilgio smeigtukas. Ant jo užvyniota dviguba 60 cm ilgio žalvarinė grandinėlė. Virš dešinio peties, atrodo, jau perkastoje žemėje, glaudžioje krūvelėje rastos 6 žalvarinės apyrankės. Tarp apyrankių ir po jomis aptikta 0,4 cm skersmens žalvarinių įvijėlių. Šalia apyrankių 5 cm skersmens plotelyje rasta 13 mažyčių spalvoto stiklo karoliukų.

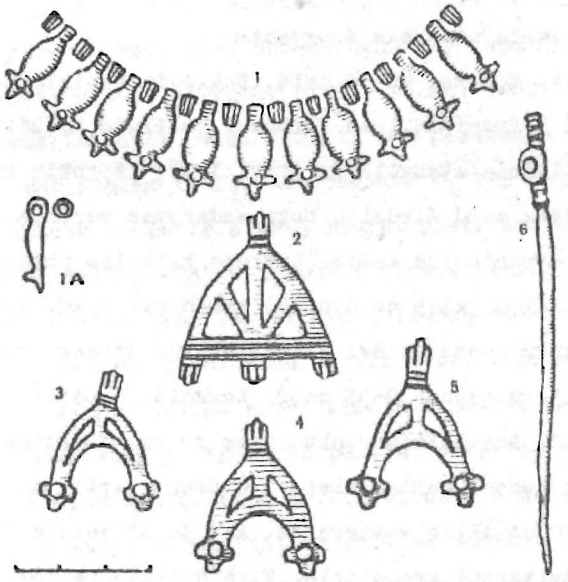
Kapas Nr. 7. Moters. Išlikusi kaukolė ir dalis krūtinės kaulų. Kaklo srityje rasta keletas spalvoto stiklo bei emalės karoliukų, taip pat ir žalvarinių įvijėlių.

Kapas Nr. 8. Vyro, 45-50 metų. Ties viršugalviu rastas geležinis įmovinis kirvis. Kairėje kaukolės pusėje gulėjo geležinis 20 cm ilgio, 2 cm pločio peilis palenkta įkote. Kairėje krūtinės pusėje aptiktas geležinis lazdelinis 12 cm ilgio smeigtukas.

Kapas Nr. 9. Paauglio, 16-17 metų. Kaklo srityje rasta žalvarinių įvijėlių. Atrodo, kad jos glaudžiai supo kaklą. Kaklo slankstelial bei apatinis žandikaulis pažaliavę.

---

[9] Labai panašūs rasti Upytės kape Nr. 7.

1 pav. Vaitiekūnai, Radviliškio raj.: 1-5 - iš kapo Nr. 4, 6 - iš kapo Nr. 10B

Kapas Nr. 10. Dvigubas. Abu mirusieji palaidoti vienu metu, visai šalia vienas kito. Griaučiai iš pietinės pusės pavadinti A, o antrieji - B.

Kapas 10A. Paauglio, 16-17 metų. Dirbinių neaptikta.

Kapas 10B. Moters, 18-20 metų. Ant dešinės rankos rasta dvi žalvarinės apyrankės. Šalia jų - žalvarinis 10 cm ilgio smeigtukas su atsikišusia ąsele (1 pav., 6). Mirusiajai ant kaklo buvusi uždėta žalvarinė šaukštinė antkaklė, kurios "šaukštelis" puoštas skersiniais įkirtimais.

Kapas Nr. 11. Vyro, 30-35 metų. Dešinėje krūtinės pusėje, iš dalies po šonkauliais, rasti geležinio lazdelinio smeigtuko

fragmentai. Kairėje kaukolės pusėje ties petimi gulėjo geležinis įmovinis kirvis.

Kapas Nr. 12. Vaiko, 7-8 metų. Po kaukole rasti geležinio lazdelinio smeigtuko fragmentai. Smeigtukas buvęs kairėje galvos pusėje, bet, žemei sugniuždžius kaukolę, jis atsidūrė po ja.

Kapas Nr. 13. Vyro, 40-45 metų. Dešinėje kaukolės pusėje, visai netoli peties, rasti geležinio pinceto fragmentai. Ties pakaušiu, iš dalies po kaukole, skersai kapą gulėjo 21 cm ilgio peiliukas lenkta įkote į vidaus pusę. Po kaire mentimi rastas geležinis lazdelinis smeigtukas. Kairėje kaukolės pusėje aptikta 13 žalvarinių Romos monetų. Po monetomis likę užsikonservavusios organinės medžiagos. Atrodo, kad jos buvusios audėtos maišelyje arba į ką nors suvyniotos. Lobį sudarė: vienas Antonino Pijaus (138-161 m.) dupondijus ir dvylika sesterciju - Faustinos II (175 m.), Antonino Pijaus (138-161 m.) pomirtinio kalimo, Komodo (177-192 m.), Lucilos (183 m.), Maksimino I (235-238 m.), Septimijaus Severo (193-211 m.), du skirtingi Marko Aurelijaus (161-180 m.), du skirtingi Aleksandro Severo (222-235 m.) ir du skirtingi Julijos Mamėjos (235 m.)[10].

LAZDININKŲ (KRETINGOS RAJ.) SENKAPIO TYRINĖJIMAI 1976 METAIS

Stasys Patkauskas

Lazdininkų senkapis yra Kretingos rajono Darbėnų apylinkėje, apie 1 km į Š nuo kaimo ir apie 500-600 m į P nuo Darbos upelio esančioje žemoje plačioje kalvoje, vadinamoje "Kalno lauku". Senkapis nuo seno buvo ariamas, stovėjo du vienkiemiai. Ariant

---

10 Monetas nustatė doc. M. Michelbertas.